

Շ Ա Ր Ք

ՆՈՐ ԽՈՐՏԱԿՄԱՆ ԳԻՇԵՐՆԵՐՈՒ

Ես եղիվարդն եմ այս գիշեր,
 Կեցած սրտին՝ Սիրոն լեռան,
 Ստուերներուն հետ գիրկ գրկի,
 Որոնք կու գան ամէն գիշեր,
 Մղձաւանջով եղերական,
 Որոնելու երազն իրենց
 Անցելայուս,
 Որոնց տուն միս եւ արիւն:

Կեցած սրտին՝ Սիրոն լեռան,
 Որուն վրայ դեռ չեն պաղած
 Թիւղն ու զրոփն պղինձներու,
 Արփաներուն անիծակոյտ,
 Մարգարէից փառակոչոն,
 Որուն վրայ օր մը սրտում,
 Շուքն եղաւ զէկ պարմանիին,
 Երկինքներէն մեզ ընծայուած,
 Մարդոց ցաւին ու երազին,
 Պոս պոս պատմող կսկիծն հզօր
 Այս աշխարհին,
 Չոր փորձեր էր երկնի համար
 Օր մը գընել էր արիւնով:

Ու կ'արթնան հոգիիս խոր,
 Հազար զրոփ ու յիշատակ,
 Որոնք արդար բըխումն եղան
 Բոլոր մարդոց որդիներուն,
 Դարէ ի դար:

Շուրջ տունեւ անասանջող,

Քրդամիդին սակ անէծփին :
 Մեուս մը խոր կը ծածանի,
 Վրան դաւսին ու ծըմակին,
 Միւս անջրդի,
 Մարդոց անբաւ տառապանքին :

Մօտն ու հեռուն,
 Ծոցն այս անոն, անկերպարան
 Կարկառներուն,
 Կը բարձրանան հանդիսաւոր
 Վանք ու մասնուն,
 Ռոնց քարէն ու նըկարէն
 Արձանագիր, դեռ կը շարժին
 Գիմաստներն լուռ ու թախծոս :
 Մինչ գմբէթներն տանարներու
 Կը ծանախան զերթ սաղաւարտ,
 Գլխուն վերել այլեւս մոռցուած
 Աստուածներու :

Ես եղիվարդն եմ այս գիւշեր,
 Կեցած Սիոն լեռան վերել,
 Իբրեւ պահնորդ ու պահապան
 Սուրբ Յակոբայ ժառանգութեան,
 Ռուս վըրայ սլաքն ոսկի
 Մարդոց սրտին,
 Կը ծածանի երանագին :
 Անուութիւնն այս ամէնուն,
 Բաժակ մ'արցունք բռնած ալփիս,
 Լուռ կը նայիմ անցեալներուն¹
 Ոսկեպարան :
 Գեղեցկութիւնն այս ամէնուն;
 Գործն է բազկին հախնիքներու,
 Բխած սրէն անոնց հըրաւք :

Խրոզվահար իմ ցախ մէջ,
 Արդ կ'երկարեմ եռաժանին
 Սուրբերուն այդ,
 Խղմամսանի վախ մ'ինչպէս,
 Մտերուն մէջ բոլոր անոնց,
 Որոնք այսօր քու առամիս
 Ու դաւադիր,
 Քար կը նետեն ժառանգութեան
 Այս սրբազան,
 Տարիներու սուրբ կրնիքով
 Արինա՛վառ:

Փա՛նք սուրբերուն աստուածաբեալ,
 Որոնք տուն յօծարակամ,
 Արինն իրենց կալակ, կալակ,
 Երկնանուէր իբրեւ անձրեւ,
 Այս փառաւոր Հասա՛տութեան:

Ու կ'երկարեմ եռաժանին
 Իմ ցասումիս,
 Ուղեղներուն որդնակարան,
 Գերի դարձած պատգամներուն
 Իրենց ունայն:

Ու կ'երկարեմ եռաժանին,
 Յուդաներուն սուսկասպաս,
 Որոնք ձայնէն ոսկիներուն
 Այլուրացած,
 Կրնան ծախել իրենց նոգին,
 Ու չեն տեսներ դուռն լայնաբաց
 Գերեզմանին, որ կը լեցուի
 Ափ մը ծովէն ժամանակին:

Դուք, խաւարէն ծընած մարդեր
 Տափակամիս,

Կեանքին առջեւ փառած սեւ պատ,
 Մի յաւակնիք ի իզգախելու
 Տաղաւարին դէմ սրբազան
 Գլխադիրի,
 Ասելուքեան թոյնով լեցուած:
 Գանն Յակոբայ երկնանուէր,
 Բեւեռն երկրորդ մեր հոգիին,
 Սիւնն է անբարձ
 Եկեղեցւոյն Հայաստանեայց:

Խորն ընդերքին Գլխադիրին,
 Լոյսով, յոյզով եւ ողորթով,
 Կը սրտփէ սիրքը Հայուն,
 Մագնիս անհուն,
 Դարերն անցեալ եւ դարեր նոր
 Իբար կապող,
 Ձվերածուած մեծ խորհուրդով:

Ան կը մնայ երէկ, այսօր,
 Ու յալիսեան,
 Ձեռուած հրաւ Երկնին դէմ,
 Խաւիսիս նեցած
 Սուրբ Քաղաքի ամուր սրտին՝
 Ըղձանքն ինչպէս հայ հոգիին,
 Որուն լոյսին կը նային միշտ,
 Այլեր անուշ, աչկեր ճշուն
 Սերունդներուն,
 Հրեղէն սիրն, լուսէ սանդուխ,
 Մեզ երկնին առաջնորդող:

Ես Եղիվարդն եմ այս գիշեր,
 Յաջորդը սուրբ Շղթայակրին,
 Որ Երջեցաւ այն օրերուն
 Չարաբաստիկ, վանքերէ վանք,

Եւ ուսանէ ուրիշ ուսան,
 Պարանոցին՝ պարսփի շղթան:
 Ո՛չ մէկ շրթունք կրնար սակալցն
 Պասմել բոցը անոր ձայնին,
 Խաւարին դէմ լոյսը մաղող,
 Երբ կը հնչէր ծանրը ու ձոյլ,
 Ասեաններուն եւ սիրտերուն:
 Ան կը փալէր հրուած կարծեա
 Մեր դարերէն,
 Հրաւիրուած մտածումէն
 Աւսուածարեալ ընտիրներուն:

Գիտէիր դուն,
 Աւսուածարեալ մեծ հայրապետ,
 Թէ կը գրուի բարձրին հետ
 Ամէն չարիք,
 Վրան անհուն իր մտտեանին,
 Բայց չի կորուսիր հետք մը աղօթք,
 Կաթիլ մ'տրցունք,
 Կեխոփին մէջ արդարութեան
 Իր անսահման:

Գիտէիր դուն,
 Թէ մարդն Ք չար ու զազեղի,
 Ճերմակ ներկած մեղեդի իր,
 Թէ բառերէն իրեն թուառ
 Հոսը կու գայ մեղեդու սեւ:

Պարանոցին պարսփի շղթան,
 Յանձանձնելու վարիքն հզօր
 Մայրավանքին Սուրբ Յակոբայ:
 Կարծես Աւսուած,
 Զինք երկաթէն դարբնած ըլլար,
 Վազցընելու բոցն իր սրտին,

Ուր հրաւեով կ'այրէր անմեռ
Հուրն Աստուծոյ,
Իբրեւ այրող մօրենին նոր:

Աստուածաբեալ սուրբի նըման
Օր մըն ալ ես պարսփի գօտին
Երեւ անգամ մէջիս կապած,
Գացի ափերը Նեղոսին,
Յետոյ Պաղտատ ու Հնդկաստան,
Երբ երկինքէն անձրեւի պէս
Ռումբ կը տեղար Սուրբ Քաղաքի
Պարիսպներուն մօտն ու հեռուն:
Այն օրերուն նորէն մինակ,
Կը փորձէինք ժամանակի
Ափին՝ դաժան վառել կրակն
Մեր ինքնութեան,
Մայր թոշունի պէս հեւ ի հեւ,
Բերելու կեր Սուրբ Յակոբայ
Կամարներուն տակ ծուարած
Սովեալներուն:

Բայց ո՞ր էին այդ օրերուն
Ամբարիւսներն արուաղին,
Եօթնակարան լիրբերը ժանտ,
Ռոնք այսօր թափած ետին
Աղջրկարդի պաճիկներուն,
Վարժամակած իրենց հոգին
Մեղքերով լի,
Ողբերգութեամբ անհաւելի,
Կ'ռնան նորէն մարդու մը դէմ,
Որ դեռ երէկ
Իր կօթիկներն կը լիզէին:

Ամբաստանող դուք պանդոյրներ,

Մուրացկաններ զագրասեսիլ,
 Դուրս մնացած տողաւարէն
 Մեր օրերուն,
 Ձէ՛ք գիտեր թէ՛ ձեր հսկասի
 Քրտինով լոկ կրնա՛մ մաքել
 Ամօթանքը ձեր վաճառէր:
 Մեռելները հայ աշխարհին,
 Իջած հողին,
 Ձեզ կը նային արտասուայեղ,
 Իսկ ողջերը ինծի նըման
 Եւ ինծի հետ,
 Կը թփնեն ձեր հողիին մէջ,
 Կապած բորբոս:

Մարդոց չարիքն ու պղծութիւն,
 Անպարագիծ,
 Գմբէթ նետած մինչեւ երկինք,
 Կը յաւակնին մօտենալու
 Ժառանգութեան այս սրբազան,
 Որուն լոյսերն էին խաւար
 Այն օրերուն,
 Մարդոց կողմէն հոգիով խորթ:

Յետոյ սակայն կ'ոսկիանար
 Ու կը բացուէր
 Այգը կարմիր, սէրը հըզօր,
 Ամէն օր նոր,
 Իբրեւ արիւն, իբրեւ նշխար,
 Բաւխուելու զաւակներուն
 Այս դարաւոր Հաստատութեան:

Ամբարիւսներ մի օրերուն,
 Մի՛ խիզախէ՛ք լռեցնելու
 Ձանգակները Սուրբ Յակոբին

Երկնահնչյուն,
 Մղձաւանջովն ձեր հոգիիմ
 Դըժոխածիւն:
 Թաթար, Մէմլուֆ, Սալահէսսին,
 Չեն յաջողած լըռեցնելու,
 Արհաւիրքի օրերուն այն,
 Աղօթասաց հոգին Հայուն,
 Կամ կտրելու մօրը լեզուն՝
 Ջաւականերուն իր ձայնարկու:

Փառք սուրբերուն աստուածարեալ,
 Զինուորներուն սրբազումար,
 Որոնք գիտցան պահել իրենց
 Բիբին նըման,
 Ժառանգութիւնն այս հայկաժամ:

Մարդեք կան որ չեն պատմուիք,
 Որոնք հոգին եւ երկնին
 Դաճակութեան իբրեւ աղբիւր
 Կը բաշխընին:
 Պատիւ նոյնպէս արիարանց,
 Զինուորներուն վեք օրերուն,
 Որոնք իրենց շնորհաբաշխ
 Սուրբի նըման,
 Պատրաստ եղան ամէն վայրկեան,
 Տալու գլուխն իրենց յօժար,
 Եւ փրկելու ժառանգութիւնն
 Հողմերէն չար,
 Եւ յաղթելու մահով մահուան;

Տանարն է ան Սուրբ Յակոբայ,
 Երգեհոնի նման բացաւած,
 Երկնին դէմ,
 Սեղմաւար բարեքն իր սուրբ,

Կը թրթռան
 Ժամանակի մասներուն սակ,
 Ներեցմա՞ք պէս այն մարդեղուն,
 Որո՞նք երկինք իջեցուցին
 Մեր սրտերուն:

Ա՛հ, երանի որ ունիցի
 Յիշատակը Հայ Սիոնին,
 Համաձայլը ժողովուրդի
 Ձերմ հոգիին, սրտի ձայնին:
 Քանի անգամ գերեզմանէն
 Ծնանք նորէն,
 Արեան սիրով անվերադիր,
 Եւ կազմեցինք համաիշը հուր
 Մեր պատմութեան,
 Հրաւեներով հանդիսաւոր:

Ես եղիվարդն եմ այս գիշեր,
 Բացած գիրհերը անցեալին,
 Ուր կը մղուի պայթարձ հզօս
 Միտքին, կիրքին ու երկնքին:
 Մեռա՞նք մեռա՞նք ես թէլ առ թէլ,
 Ինկաւ ինձմէ արիւնն իմ վառ,
 Այժմ մոխիր երեսներուս:
 Եւ աչերուս կրակին դէմ
 Մեռում եւ արդ ժամանակին,
 Վրան մաշած իմ օրերուն,
 Ինչպէս փսմնա՞ծ խորձն երկաթին:

Արդ կը ծաւեմ իմ ցաւերուս
 Նուրը լեզի,
 Անոնց համար որոնք դրին
 Իրենց հոգին խորն դժոխքին:
 Ու կը ժողվեմ էս բոց առ բոց,

Հասկերն հասուն իմ ցաւերուն,
Սերմը որոնց փէն անփորձ,
Ինկաւ երէկ իմ հողերուն:

Ժամանակը եղաւ անգութ,
Հարուածելու զիս չարաչար,
Ահաւասիկ քառ'սուն տարի:
Ոչ դիրք, հանճար, ու ոչ ալ փառք
Ձեն դիմանար,
Ան կը զարնէ ամուր սիրտեր:

Կեցած եմ արդ ցաւին դիմաց
Ժամանակին,
Բայց չեմ քարթեր
Սըլաքներէն տառապանքին
Մասն իսկ ինձմէ,
Իբրեւ օծիս ապրումներու:
Բառերըս իմ որակումներ
Ձեն լիրբերու հասակ չափող,
Ամէն մէկ բառ ինձմէ փրթող,
Ուռկան մըն է կեանքի ծովէն
Վեր բերելու դիրքը մարդոց:

Ձեմ նուանուած օրերէն չար,
Իմ արիւնքս
Հոսանքը չի դադրիր դիւրին,
Որուն մէջէն ես ամէն օր,
Նոր յոյգերու կը բանամ դուռ:
Հոգիս ունի թէ՛ խաւարի
Եւ թէ սիրոյ մագնիսն հզօր,
Կրակներով իր լափլիզող:
Մրրկահաւին երգը խոր է
Ճիւղ այն ասեմ,

Երբ կը պայթի ամպրոպն հզօր
Ծովուն վերեւ :

Կը հաւատամ ես իմ աստղին,
Մշուէին մէջ կարսիւր, կապոյտ,
Ու կը տեսնեմ ձեռքը կախարդ
Որ աչեքուս՝ կը վերցընէ
Վարագոյրը հին օրերուն,
Ծալն իր փրօած
Ժամանակի անհուն ծովին :

Խոնջ ու սրտում ու ծերացած
Անժամանակ,
Սիրով յոգնած բայց երջանիկ,
Կեցած եմ արդ,
Մարդու մը պէս որ չի փախչիր
Կեանքի գիրէն :

ԵՂԻՎԱՐԴ

